

היתה לו רק כתובת אחת במיגדל: חנות היפה והמסודרת של משה עטייה. מעל לחנות התנוסס שלט גדול: "קליית קפה וטחינת מרים — במנות וחופשי". ללמד כי חנות ותיקה זו, עוד מן הימים בהם היו מחלקים קפה במנות. את החנות קרא על שם חברו הצעירה (8). "יפה כמו בריגיט בארדו", סיפר אל-פנסו החסון. "ישנה במיטה שלה, עם דב. אני רואה אותה! אני מת כשאני חושב על זה! עיניים — כל אחת ככה. השער — ככה, יורד עד הכתף".

עטייה היה בעל בעמיו, אישיות מוכרת בעיריית העולים. מיגדל, 30 אלף הושביה הינם ברובם מעולי צפון-אפריקה ועיראק (עם מיעוט מרומניה), לא רק טחנה את הקפה התורכי שלה אצל משה עטייה, אלא ידעה שהוא רחבלב, נותן לעניים ותומך בבית-הכנסת. הוא גם היה חתיק — 13 שנה בארץ — והחזק בעיר-עולים הוא מודד חברתי חשוב.

כאשר הגיע למיגדל, עם אשתו ושלוש ילדיו, היתה העיר נהונה עדיין תחת שלטון צבאי. הוא פלש לבית ערבי גדול, שחמשת חדריו בנויים מסביב לחצר פנימית מרוצפת. סיפר מוכיר העיר לשעבר, העתונאי אבי דוד אפל: "שלחתי אליו חיילים לומר לו שלא נרשה לו להישאר בבית. שהוא יקבל שיכון בחתום לגודל משפחתו". למחרת הופיע עטייה בדירתו של אפל. היתה שם רק אשתו. הוא הטיל לפניו ציור של שטרות. היא דחפה את הכסף חזרה לידי ומיהרה לספר לבעלה על ה"ביקור". "בשיל דברים כאלה יושבים אצלנו בבית-הסוהר", אמר מוכיר העיר לעולה ה"חוש, שהיה רגיל בארצו לקנות בשוחד הסכמת כל פקיד. לבסוף נשאר הבית ב"בעלותו ועמו גם החנות הקטנה. בה הקים את נגרייתו.

שבץ שנים היה נגר, עד שהחליט לפתוח את טחנת-הקפה. היתה בה, כמוכר, תוספת הנכסה. אך חשבה הרבה יותר היתה תוספת-המעמד שהיא העניקה לו. כי נגרים היו לרוב במיגדל — אבל קולה וטוחן קפה היה רק אחד.

פתע נמוג הייחוד ונעלם. המעמד הבלעדי נפגע. משה עטייה חדל להיות טוחן הקפה היחידי בעיירה. בשוק העירוני

המתחרה
משה עטייה כאיום על פונטו ועמדתו
נותו נראתה בעיניו
אלוהו שושנה, שח

החדש פתח שכנו, אליהו שושנה, חנות ל-מימכר כתניות ותבלינים. בחלק האחורי של החנות ניצבו שש מכונות-טחינה חדישות ומבריקות. ולא זו בלבד, אלא שהיה מוכן לטחון במחירים זולים יותר ממחירי עטייה. עטייה הכיר היטב את מתחרו. שושנה (60), בא ממרוקו, ומן רב אחרי שעטייה כבר התבסס במיגדל. הוא עלה ארצה עם אשתו מרים לפני שש וחצי שנים. אבל שלושת בניהם הגדולים הקדימו אותם, נמנו עם המתגדבים הראשונים ממרוקו. אחד מהם אף נהרג בפעולה, כחייל צה"ל במלחמת העצמאות.

אלוהו הכבש לו פינה בשוק הפתוח הישן של מיגדל, היה מוכר את סחורתו מתוך צריפון רעוע. כאשר היה צריך לטחון משהו, היה פונה לטחנה היחידה בעיר, זו של שכנו עטייה. עד שיום אחד פרץ ביניהם חיכוך. "הבאתי לו שק של פילפל ארום בשביל לטחון", סיפר שושנה הגבוה והמצומק. "הוא אמר לי שרוצה שבנינו ותמישה גרוש בשביל קילו. אמרתי לו, למה זה? כל הזמן אני משלם לך 30 גרוש. אני מוכר את הפילפל לטחון 75 גרוש קילו. אבל הוא אמר: ככה זה, זה המחיר שאני רוצה. אז אני אמרתי לו: אני רואה שעסק לא רע להיות בעל-טחנה".

כאשר הקימה העירייה את השוק החדש והחילה את השוק הפתוח, רכש שושנה חנות חדשה. כאב שכול פנה למשרד הבטיחות הלאומי: זכה להלאה שתאפשר לו לבצע את תוכניתו הסודית: לרכוש טחנות שישחררו אותו מן הנתלות במשה עטייה. וכך, מפני שמצא את מחיריו של עטייה מפולפלים, נטל ממנו שושנה את הבכורה והיחוס.

עטייה יוצא למלחמה

משך חמשות החדשים שעברו מאז, לא חדל עטייה לדבר על הפגיעה הנוראה. "הוא הרס אותי! הוא גזל את פרנסתי! לא יהיה לי מה לתת לילדי כי אכולי" היה מקונן. אשתו הרגיעה אותו. שהי עוד היתה ה"פרנסה מצויה בשפע מן העסק המבוסס, ומיגדל יכולה לספק עבודה גם לשתי טחנות. אבל עטייה לא יכול היה לסלוח למתחרה. שהי לא יכול היה לגלות שיותר מכיסו — נפגעה גאוחו. הבריות היו מן הסתם צוחקות לו. על כן בכה בלבד על הייחוד שנעלם, וכלפי חוץ דיבר על הפגני עה במקור פרנסתו.

הוא החליט להשיב מלחמה שורה, רכש מן העירייה חנות בשוק במחירה המלא: 4500 ל"י. משנודע לו כי שושנה קיבל חנות כפולה, תמורת תוספת של 1800 ל"י — נמיקרה טעו — פנה גם הוא למחלקת הסעד. "אני זקוק לאלף לירות בשביל לקנות את החלק השני של החנות", סיפר. "אתם מוכרחים לתת — או שאתאבדו! בלי החנות החדשה לא תהיה לי פרנסה". כשערכה המשטרה חיפוש בביתו, לאחר ליל-הבלהות, מצאה שם 5000 ל"י במזומן. מנהלת המחלקה הבינה כי לפניו מקרה נפשי יותר מאשר כלכלי. שהרי עטייה גייס בלי קושי את מחיר החנות החדשה, ועוד נשאר בעל בית גדול וחנות משגשגת. "בסדר", השיבה, "תקבל את ההלוואה. תביא רק שני ערבים". ברגע זה שינה עטייה את דעתו: הוא חיתר על הרעיון לפתוח חנות מתחרה בשוק. האם הבין כי אין בכוחה של התחרות זו להחזיר לו את ייחודו?

קץ לעינוי הגדוד

דיכאוןו הגיע לממדים כאלה, ששוב אי-אפשר היה להתעלם ממנו. בהתערבות המחלקה לעזרה סוציאלית, אמר לו רופא קופת-חולים כי עליו ללכת לביקורת אצל פסיכיאטר. הוא דיבר כל כך על התאבדות והריגה, שאלה חששו כי אמנם ינסה לבצע את זממו. מכרים סיפרו לאלוהו שושנה, שעטייה נשבע להרוג אותו. ביום ראשון האחרון נקבע מועד הבידיקה הפסיכיאטרית. אך משה עטייה החליט שלא ילך. מכיוון ששוב לא ראה טעם בחיים, ושיכנע את עצמו כי לא יתכן עוד קיום לילדיו, החליט לשים קץ לעינוי הגדול. כפי שנהג לעשות מדי שבוע, קנה כרטיסים לקולנוע: לעצמו ולילדיו הקטנים להצגה הראשונה, לאשתו ולבתו הבכורה רחל, המשרתת כאחות-חיילת, לשניים. לפני צאת השתיים להצגה, הכין בעצמו תה לכל המשפחה. אחר-כך הפעם היה ששת הילדים הנותרים לישון. הפעם היה מלא-אהבה וגילויי חיבה יותר מתמיד. הוא נישק כל אחד מהם — וכעבור שעה נטל את סכני-הגילוח לשים קץ לחייהם.

קולנוע
כוכבים
מחירה של כוכבת

עובדי בית-המשפט המהווים בתל-אביב מצפים בכליון עיניים ליום שישי הקרוב. כי לא בכל יום הם זוכים לראות כוכבת קולנוע בינלאומית באולם בית-המשפט וב"מסדרונותיו. הכוכבת לה מצפים הפעם היא דליה לביא, שתצטרך להופיע ולנמק מדוע על בית-המשפט לבטל את צו העיכוב המוגזג, שהוצא כדי למנוע את יציאתה מן הארץ.

הצו הוצא לפני שבוע, בעקבות תביעה פיצויים על סכום של 60 אלף לירות, ש"הגיש מפיק הסרטים רפי (חולות לוחט) נוסבאום נגד דליה.

ראשייתה של הפרשה לפני שלוש שנים, כשדליה לוינבוק היתה עדיין צעירה בלתי ידועה משיבציו, שלמדה במוסד הנוער בכפר הדסים. היא לא חלמה עדיין על קאריירה של כוכבת בינלאומית, הסכימה להופיע בחולות לוחטים תמורת 1500 ל"י, בחמישה תשלומים. מאחר שהיתה אז קטנה, חתמה אמה בשמה על החוזה. בין השאר כלל החוזה סעיף, לפיו על דליה להופיע תוך ארבע שנים בעוד שני סרטים שתפיק חברתו של נוסבאום, תמורת 1725 ל"י בסרט הראשון וכאלפיים ל"י בשני.

בעת שנחתם חוזה זה, לא חלמה דליה שתקבל סכומים של רבבות דולרים תמורת הופעתה בסרט. משום כך, כאשר דרש ממנה נוסבאום לקיים את התחייבותה ולהופיע ב"סרט בשם הנפס, אותו הוא מתכוון להפיק בארץ, לא עמדה בהתחייבותה.

פירסום ויפוי. טען נוסבאום באמצעות עורכי-הדין צבי יפה ואהרון כהן, בכרוב התביעה שלו: בעת שנחתם החוזה היתה דליה בת 16, הסרת כל ניסיון וידע בתורת המשחק, בקולנוע ובנימוסים חברתיים. על אף חסרונות אלה, ולאור יופייה וכשרונה, החליטה החברה להסתכן ולהטיל על הנדה בעת את התפקיד הראשי בחולות לוחטים. וזאת מתוך חישוב מוקדם, שעם גבור יכולתה עשויה המשיבה להיות נכס יקר לחברה.

נוסבאום מעריך את מסע הפירסום, שערך לדליה, בסכום של 20 אלף דולר בחו"ל ו10 אלפים ל"י בארץ.

אולם את הפיצויים תובע נוסבאום בשל סירובה של דליה להופיע בסרט הנפס: "בגלל אופיו של הסרט, הדורש בתפקיד הראשי שחקנית ישראלית, הועמדה החברה בפני הברירה לחזור על התהליך היקר ו"הבלתי בטוח של גלוי ופיתוח כשרון צעיר אחר, דבר המסתכם בהוצאות של 25 אלף ל"י, או להמסכת שחקנית ישראלית שכבר התפרסמה (כמציחה הררית) דבר המסתכם ב"40 אלף ל"י. משום כך נגרם לחברה הפסד רחב צפוי, בסכום של כ-60 אלף לירות".

סרטים
להשתין על הנשק

החיים יתחילו מחר (חג, תל-אביב; בריית-המועצות) נראה ממבט ראשון כעוד סרט-רוסי-על-המלחמה. אבל אחרי ההסתה גות הראשונה של "מה הם עוד יכולים לחוש בנושא זה?" באה ההפתעה הגדולה. זהו הסרט הרוסי הראשון על השלום.

בלי סיסמות, בלי דפוסים רעיוניים, ללא הירואיזם ופאתטיזם, ועם הרבה תום אנושי ועין מצלמה רגישה עד מאוד, מגיש הסרט סיפור מלחמה נוגע ללב ומשכנע במיוחד ההשכל שלו.

זה סיפור על משאית, המזוכה את שכר האימון של קלזו. אלא שבמקום מטען דינמיט, טעונה המשאית מטען דינמיט אנושי: שני נהג רוסי חיוני וגדוש עליצות, קצין זוטרי שוה עתה סיים את בית-הספר לקצרי-נה, טוראי מגושם שהתחרש ונאלם כתוצאה מהלם וגרמניה צעירה, הנמצאת בחודשי הריונה האחרונים.

כל טיפוק הוא אדם. העלילה מתרחשת על סף הכיבוש הסופי של גרמניה. המקום: החזית הגרמנית. ובין קחי החזית דוהרת המכונית, כדי להביא את החייל מוכה ההלם והגרמניה ההרה אל בית-החור לים. תוך כדי מסע התלאות והאימים, נהר קמת מסכת יחסים נפלאה ועדינה בין ה"רוסים לגרמניה, שאין להם לשון משותפת עמה, שכלולם מוכנים להקריב את חייהם למען מטרה שאין קדושה ממנה: לידתו של אדם חדש.

שחקנים ניומן ונייט
נעורים יפים

אחת התמונות המזעזעות בסרט היא, כאשר נקלעת המכונית לתוך קבוצת פליטים יהודיים, שוה עתה שוחררו ממחנות הריכוז. כשהם שומעים על הגרמניה ההרה ועל מבצע הצלחה הם נרתעים: זה לא ילד חדש! זה גרמני חדש! אולם כעבור רגע הם נחלצים כולם להוציא את המכונית מהבוץ, ולחצים בחמימות את ידה של היולדת.

כאשר יוצא לבסוף התינוק לאחיר העולם, על רקע בית-חולים צבאי סובייטי, מסמל מעשהו הראשון את רעיון הסרט: הוא משתין על הנשק.

זהו סרט נפלא, שבו האחדה אינה מוצגת כמצאת אנשים מלומדה, או כפולחן, אלא כמעשה היום יום של אנשים פשוטים וכנים.

הרעב לשלטון

מה יפים הנעורים (אסתר, תל-אביב; ארצות-הברית) היא יצירה עדינה בהשאה ליצירותיו האחרות של טנסי ויליאמס. אף על פי שיש בה תפקיד לגיטימי אחד ו"נימפומנית, הרי בכלל השאר היא משוה-ררת משיגרת הפרברסיות המינית והטירוף הנפשי, המתחים את המוטיבים העיקריים ביצירתו של ויליאמס.

במחזה זה, שנכתב מחדש, ובכשרון, עבור הקולנוע בידי הבמאי ריצ'ארד ברוקס, מ"תח ויליאמס במקביל שתי תופעות אמריקאיות טיפוסיות — הכוכב והפוליטיקאי. הוא מנסה להוכיח כי שניהם אינם אלא פרי רעב חסר מעצורים לשלטון, הנוכח מאופי סאדיסטי, השלטון, המביא לכך ש"אחרים יהיו תלויים בהם, הוא המספק את נטיותיהם הסאדיסטיות.

ג'יגודו ובת הפוליטיקאי. אלכסנדר דרה דל לאגו (ג'רלדין פיגי), לשעבר פצצת מין וכיום כוכבת מוזקנת, אכולת אלכוהול וסמים, מייצגת את הכוכבת כהתגלמות הניחון האנושי. הפוליטיקאי, הבוס של המדינה, המתגאה בצדקנותו ובפשטותו, אינו אלא גנגסטר אלים, הנעור בכנופיות טרור ובין השאר הוא גם נואף מקצועי.

שתי דמויות מקבילות אלה הם גיבורי העלילה, אולם בסרט מושם הדגש דווקא על שתי הדמויות הנוספות המקשרות ביניהם: בתו של הפוליטיקאי (שירלי נייט) והג'יגודו של הכוכבת (פול ניומן) נאהבים ש"האב האימתני מרחיקם זה מזה בשיטות טרור.

ברוקס הצליח לתרגם את המחזה לשפה קולנועית חיה ורוטטת, יצר סרט שאם כי אינו מתעלה לרמה אמנותית מיוחדת במינה, הוא אמיץ בביקורתו, מרחק בתוכנו ומעורר בקצבו ובשאי המשחק שבו.